

Anglija in Francija ponudili nove koncesije Mussoliniju

Italija bo dobila tretjino Abesinije, če ustavi afriško vojno. Anglija in Francija bosta skupno nastopili proti Italiji, ako bo izzvala konflikt v Evropi z odporom proti oljnim sankcijam. Fašisti našli nov vir za financiranje afriške vojne. Abesinci beže iz razdejanega mesta

Pariz, 9. dec. — Na francosko-angelski konferenci je prišlo do sporazuma med premierjem Lavalom in angleškim zunanjim ministrom Hoarejem. Skovala sta novo formulo glede mirne poravnave afriškega konflikta, ki daje Italiji velike koncesije v Abesiniji.

Na podlagi novega mirovnega načrta bi dobila Italija tretjino abesinskega ozemlja, a je vseeno dvomljivo, če bosta Mussolinija in Francija zadovoljili Mussolinija. To kažejo zadnja poročila iz Rima, ki naglašajo, da bo italijanski diktator odklonil pogoje, ki bi mu nudili manj nego je njegova armada že dosegla v Abesiniji.

Skupna izjava, ki je bila objavljena po končani konferenci, namiguje, da bosta Anglija in Francija nastopili proti Italiji, ako bo slednja s svojim odporom proti oljnim sankcijam izzvala evropski konflikt.

Vest iz zanesljivih virov se glasi, da je bila Italiji ponudena absolutna nadvlada nad provinco Ogađen v južni Abesiniji in nad severnim delom province Tigre, ki ga je okupirala Mussolinijeva armada. Izjema je le "sveto" mesto Aksum, ki se nahaja v tej provinci. Na podlagi francosko-angelskega načrta bi Italija dobila tudi "kolonizacijsko cono" zapadno od province Ogađen, ki bi segala do britske kolonije Kenja. Ta se razteza skoro do Hararja in Addis Ababe na severu in do angleško-egiptskega Suda na jugu.

Druge provizije načrta določajo, da mora Italija dovoliti Abesiniji pristanišče v Rdečem morju. Italija naj bi dala Abesiniji pristanišče Assab v južni Eritreji, toda v slučaju Mussolinijevega odpora proti tej koncesiji, bi Velika Britanija poklonila Abesiniji pristanišče mesto Zeila v britski Somaliji, ali pa bi Francija proglasila Džibuti za svobodno loko.

Ostale amharske pokrajine naj bi ostale pod kontrolo abesinskega cesarja. On bi imel pravico apelirati na Ligo narodov, naj mu pomaga pri reorganiziranju svojega cesarstva, toda Italija ne bi smela sodelovati pri tem reorganiziranju.

V primeri, da bi Mussolini odločil predlagane koncesije v mirovnem načrtu, koncesije na račun Abesinije, bo Francija prisiljena na pomoč Angliji, če bo Mussolini uresničil poudarjeno grožnjo in napadel britske bojne ladje v Sredozemskem morju.

Rim, 9. dec. — Darilo vojne vдовe fašističnih stranki — nekaj tisočkov za zastavljeno zlato — je preskrbelo vladi nov vir dohodkov za financiranje afriške vojne.

Ti listki predstavljajo zlatarsko drobnarijo, ki jo je imela vдовa v zastavljalnici. V njenem imenu je to drobnarijo odkupil tajnik krajevne fašistične organizacije, dokaj ji je z Mussolinijem dovoljenjem vrnil vrednost zastavljene predmete v papirnatih listih.

Fašistični tisk je nato pozval vse, ki imajo zlate predmete v zastavljalnici, naj sledijo zgledu vдовe in izročijo listke vladi. Italijanska vlada bo potem odkupila zlato v zastavljalnici in poravnala morebitno razliko med pravo vrednostjo in vsoto, ki je zlate dobila za zastavljene zlate predmete.

(Dolje na 3. strani.)

Domače vesti

Volitve v Minnesoti

Ely, Minn. — Dne 3. t. m. so bile tu občinske volitve in slovenski alderman Frank Zgonc je bil ponovno izvoljen z veliko večino; ostali slovenski in hrvaški kandidati so bili poraženi. Slovenski kandidat za posebnega občinskega sodnika Joe A. Mertel ni imel protikandidata in je bil soglasno izvoljen. Oba, Zgonc in Mertel, sta člana SNPJ. — Pri volitvah v Aurori je Jos. J. Stepetz porazil občinskega blagajnika Louisa Peruška; ki je ponovno kandidiral; tretji kandidat za blagajnika, tudi rojak John Campa, je prejel 31 glasov. Za predsednika občine je bil izvoljen E. H. Jarič, za zaupnika (trustee) pa Frank Glavan. — V Chisholmu je bil ponovno izvoljen slovenski rojak Stukelj. Nadalje so zmagali roparji Mahne, Svajger in Gerzin. V mestni odbor sta bila izvoljena Arko in Plut.

Roparski napad

Barberton, O. — Dne 30. novembra zvečer sta dva mlada človeka z avtom oropala Antona Kukurja, vdovca in "pečlarja", za \$13 in nekaj kruha ter mesa, kar si je nesel domov od drugega rojaka. Falota sta povabila Kukurja v avto, češ, da ga odpeljeta domov, nakar sta ga odpeljala v nasprotno stran v samoto in po roku sta ga pretepla do nezvesti in pustila ležati v tistem jarku. Kukurju, ki je član društva 73 SNPJ, je pred nekaj meseci umrla žena in od tedaj živi sam.

Novi grobovi v Penni

Seranton, Pa. — Tu je umrla Uršula Kozinc, roj. Jazbinšek, stara 74 let in doma od Sv. Urha pri Rajhenbergu na Štajerskem. V Ameriki je bila 52 let in ves čas v Serantonu, kjer zapuščena dve sestri.

Pittsburgh, Pa. — V bolnišnici je umrla Ivana Blažič, stara 56 let in doma iz Zirov na Notranjskem. V Ameriki je bila 26 let in tu zapuščena moža in več otrok. Bila je članica društva 386 SNPJ.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Umrla je Uršula Sirk, roj. Pucel, stara 63 let in doma iz Selc pri Dobrihrih. V Ameriki je bila 45 let in tu zapuščena moža in štiri hčere.

Novi grobovi v starem kraju

Sygan, Pa. — Julija Kramar, članica društva 6 SNPJ, je prešla žalostno vest, da je v Trbovljah umrl njen oče Franc Puntar v starosti 74 let. V Ameriki zapuščena eno hčer, v starem kraju pa 73-letno ženo, tri sinove in tri hčere.

Granite City, Ill. — Geo. Bogojevič, predsednik društva 230 SNPJ, je prejel žalostno vest, da je v Požgi, Slavonija, umrla njegova mati Ana Bogojevič v starosti 79 let. V Ameriki zapuščena le enega sina; v starem kraju pa dve omoženi hčeri.

Austrijski diktator obišče Prago

Dunaj, 9. dec. — Avstrijski kancelar Schuschnigg je naznanil, da pojde 16. decembra v Prago, kjer bo konferiral z dr. Benešem in drugimi češkimi državniki. Namen tega obiska je menda zblizanje Avstrije z malo antanto.

Fašistični puč preprečen v Estoniji

Tallin, Estonija, 9. dec. — Državna policija je večer aretirala okrog 600 fašistov po vsej republiki tik pred tajnim fašističnim zborovanjem v glavnem mestu in pred pripravo za nov puč.

Barbarsko početje policije v Floridi

Ugrabila je pet progresivcev v Tampu in jih barbarsko mučila

Tampa, Fla. — (FP) — Tukajšnja policija je v noči 30. novembra napravila bestialen napad na pet "rdečkarjev", od katerih se dva borita z smrtjo, trije so pa nevarno poškodovani kot posledica barbarskega napada. Vseh pet je policija ugrabila, jih odvedla iz mesta, jih neusmiljeno pretepla ter povaljala po smoli in perju.

Povod temu napadu so bile zadnje občinske volitve, pri katerih je Charles Jensen, tajnik državne socialistične stranke, kandidiral za aldermana in dobil veliko število glasov, čeprav so mu jih dosti zavržili. Podpirala ga je tudi skupina, ki se naziva za moderne demokrate in jo vodi Joseph Shoemaker.

Prejšnjo soboto zvečer so se Jensen, Shoemaker, Walter Roush, Sam Rogers in E. F. Poulton, organizator zveze brezposelnih (Workers Alliance) zbrali na domu tajnika krajevne unije volnikov, da se pogovore o nadaljnjem političnem delu. Prišlo pa je tudi več nepovabljenih gostov, devet dektektivov, ki so udarli v stanovanje brez postavljenega dovoljenja (warrant) ter vseh pet odvedli na policijsko postajo, kjer so jih po tretji stopnji "zaslišali", češ, da so — komunisti.

In ko so potneje prišli iz policijske postaje, jih je sunaj ugrabila skupina policajev, ki so vsi znani, jih odpeljala iz mesta ter jih začela tepiti in jih potem povaljala po smoli in perju. Shoemaker je tako pretepen, da bo težko ostal pri življenju. Sam Rogers ima nekoliko več prilik za okrevanje. Resno so bili poškodovani tudi ostali trije.

Žrtve tega policijskega terorja so pooblastile Delavski in socialistični obrambni odbor s sedežem v Chicagu, da nastopi na sodišču proti znanim policijskim fašistom.

Protipuntni zakon v Georgiji neustaven

Crnc Herndon na potu v svobodo

Atlanta, Ga. — Mladi zamorec Herndon, ki je bil obsojen na 20 let prisilnega dela v "chain gangu", ker je organiziral brezposelne delavce, stoji zdaj na pragu svobode. Vrhovni sodnik Hugh M. Dorsey je zadnjo soboto razglasil georgijski protipuntni zakon iz leta 1866, na podlagi katerega je bil Herndon obsojen, za neustavne. Takoj po tej razsodbi je bil Herndon izpuščen iz zaporu proti kavčiji \$8000, ki je veljavna 20 dni. Ako država Georgija v tem času ne vloži priznave, bo Herndon prost. Kavčijo zanj je položila Mednarodna delavska obramba.

Španska zbornica oprala Lerrouxa

Madrid, 9. dec. — Alejandro Lerroux, radikalni centrist in bivši ministrski predsednik, ki je pred nekaj tedni resigniral zaradi znanega "igraškega skandala", je bil v soboto opran v zbornici vsake zveze s tem skandalom. Po burni debati, ki je trajala devet ur, je zbornica odglasovala s 119 glasovi proti 60, da je Lerroux nedolžen. Rezultat te preskave je, da španski parlament ne bo razpuščen kakor zahtevajo socialisti in ostali levčarji.

HOWARD ODGOVARJA GREENU GLEDE DUALIZMA

Zagovarja pravice manjšin v unijah in zanika razkol

LEWISOV ODBOR IZDAL PAMFLET

Washington. — (FP) — "Družinski spor" v Ameriški delavski federaciji radi industrijskega unionizma, kakor vse kaže, ne bo še ponehal, ampak zaide tudi med članstvo. Zdej je še večina konfirman med vodji obeh skupin, toda Odbor za industrijski unionizem, katerega tvorijo vodje osmih unij, bo skušal to vprašanje zanesti tudi med članstvo.

Z ozirom na Greenovo pismo članom tega odbora, v katerem jih svari pred dualizmom, je odgovoril tudi Charles P. Howard, tajnik odbora in predsednik tipografske unije. Kakor John L. Lewis, predsednik tega odbora, tudi on pravi, da so Green in njegovi konservativni kolegi v eksekutivi Ameriške delavske federacije lahko brez skrbi z ozirom na dualizem ali pa oslabilov obstoječih poklenih unij.

Organiziranje tega odbora ni noben dualistični korak, poudarja Howard, marveč le organiziranje manjšine v federaciji za propagiranje svojih idej. On pravi, da vprašanje organiziranja delavcev v masnih industrijskih zasedenju vaa druga vprašanja v delavskem gibanju in vlogoromo brani pravice tega odbora, da deluje za spremembo taktike v federaciji.

"Ako naj bo vprašanje smerne konfirmano le na konvencijah ADF, tedaj bi to pomenilo, da imajo pri tem besedo edino delegati in delegati; članstvo narodnih in mednarodnih unij, ki vzdržuje federacijo, kakor tudi milijoni neorganiziranih, katere skušamo pridobiti v naše vrste, ne bi smeli imeti nobene besede pri določanju fundamentalnih smernic ADF. Vsi svoj izkušnjaj na zavračam tako restrikcijo pravic manjšine."

Howard tudi pobija domnevo, katero vsebuje Greenovo pismo, da so vsi zaključki konvencij ADF storjeni na demokratičen način, brez vsake "mašine". "Vsa leta mojega posejanja konvencij federacije kot delegat sem opazil najožje nastopanje skupine, ki je v kontroli, z namenom, da odloča v vsakem vprašanju. Na žalost moramo priznati, vsaj nekateri izmed nas smo prišli do tega zaključka, da pri delanju sklepov niso odločujoči faktor dobre strani predlogov. Propozicije, ki se nanašajo na fundametalne smernice, so bile sprejete ali zavrnjene po kombinacijah in ne s prepričanjem delegatov."

Kot avtor deklaracije o industrijskem unionizmu, ki je bila sprejeta na lanskim konvencij federacije v San Franciscu in ponovno odobrena na letošnji konvenciji, pravi Howard, da ni nikdar mislil, da jo bo eksekutiva federacije prikovala po svoje izdajala restriksijske charteje novim unijam v masnih industrijskih — v avtni in kavčarski. "Po našem mnenju se eksekutiva ni držala instrukcij konvencije," zaključuje predsednik tipografske unije, ki je poleg Lewisa glavni eksponent industrijskega unionizma.

V svrhu propagiranja svojih idej je Odbor za industrijski unionizem te dni izdal pamflet, ki vsebuje manjšinsko poročilo konvenciji in Howardov ter Lewisov govor za spremembo federacijske taktike in unijske strukture. Uvod je napisal Brophy, direktor odbora. Posamezna kopija stane 10 centov, pri večjih naročilih pa je večji popust — 600 listov stane \$15. Naroča se pri Committee for Industrial Orga-

Lewis poziva Greena, naj se pridruži

Green naj pusti predsedništvo ADF

Washington, D. C. — John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA in vodja gibanja za industrijski unionizem v Ameriški delavski federaciji, je zadnjo soboto pismeno pozval Williama Greena, predsednika Ameriške delavske federacije, naj resignira kot predsednik in se pridruži njegovemu gibanju. Ako se Green odzove, mu Lewis zagotavlja predsedništvo novega odbora za industrijsko organizacijo z isto letno plačo (\$12,000), katero prejema kot predsednik ADF.

Lewis piše Greenu, da je javna tajnost v unijah, ki jih Green privatno simpatizira z gibanjem za industrijsko formo delavskih unij, dočim uradno nasprotuje temu gibanju, da se ne zameri močnim unijam, ki se krečvito drže starega strokovnega sistema. To početje kaže slabost. Če ima Green še kaj odločnosti v sebi, naj se povrne v "hišo svojih očetov" (rudarsko unijo, pri kateri je bil nekoč tajnik-blagajnik) in očitno deluje za veliko reformo delavskega unionizma.

Stavka železničarjev preklicana

Družba se je deloma podala strojevodjem

Chicago. — Organizacija lokomotivnih strojevodj je preklcala stavko na liniji Burlington. ko je družba pred posredovalnim železniškim odborom privolila v zahtevo železničarjev, da morata biti na novih Diesellovih motornih lokomotivah po dva moža kakor prej na parnih lokomotivah. Družba je pa naredila izjemo za kretniške (switching) lokomotive, na katerih ne bo dveh mož. Organizacija železničarjev je sklenila, da za enkrat ne bo ugovarjala odloku glede enega moža na kretniških lokomotivah.

Kardinal grmi proti kontroli rojstev

New York. — Kardinal Patrick Hayes je zadnjo nedeljo v svoji katedrali izjavil, da vprašanje kontrole porodov ne obstoji za katoliške cerkve. Ameriška liga za kontrolo porodov je pred kratkim pozvala katoliške cerkve, naj se pridruži kampanji za podelitev kontraceptivnih informacij za brezposelne delavske družine na relik. Kardinal je pa odgovoril, da naloga njegove cerkve je, da mora pobijati vsako takšno kampanjo.

Ponovni izgredi v Egiptu proti Angležem

Kairo, Egipt, 9. dec. — Demonstracije nacionalistov proti Angliji in za neodvisnost Egipta so večer spet izbruhnile v Kairu in 18 oseb je bilo ranjenih v spopadih z domačo policijo. Izgrede so vodili študentje.

Dva sabotažnika obsojena na smrt v Rusiji

Moskva, 9. dec. — Sovjetsko sodišče v Berdichevu, Ukrajina, je večer obsodilo na smrt z ustrelitvijo bivšega bogatega kmeta in bivšega roparja, ki sta zakrivila zločin sabotaže na kolektivnih kmetijah.

OGROMNA NACIJSKA KORUPCIJA V NEMČIJI

Prizadetih je več vodilnih fašistov

ARETACIJE IN "SAMOMORI"

Berlin. — Javna tajnost o škandalih, korupciji in itrigah v visokih nacističnih krogih je končno prodrla tudi debelo nacističsko skorno in privrela na dan. Obenem so pa pričele krožiti govorice o tajnem "čiščanju", samomorih in aretacijah vodilnih fašistov.

Hitlerjeva banda se je "legalno" povzpela do diktature v veliki meri tudi s silnim grmenjem proti "marksistični korupciji" pod republikanskim režimom. Tako po zaseženju vlade je Hitler dal aretirati tisoče delavskih voditeljev, češ, da so — korupcionalisti. Z njimi je napolnil fašistične ječe in koncentracijske taborišča širom Nemčije ter jih podvrnil barbarskemu mučenju. Mnogo teh mučnikov je bilo ubitih in nekateri so šli tudi v prestovoljno smrt.

Nemška državna služba je bila pred nacističko diktaturo najvzornejša na svetu in tudi korupcija je bila na splošno nepoznana. To so priznavali vsi poznavalci nemškega vladnega ustroja. Skandali v vladni upravi so bili velika redkost.

Prava korupcija v vladnih krogih, kakršno pozna na primer v večji meri le ameriška zgodovina, se je pričela v Nemčiji šele v fašistično diktaturo. Ampak te skandale je zakrivala nacistička diktatura. Zadnje čase so pa postali tako notorični, da jih tudi debela skorna nacističke diktature ne more več prikriti pred javnostjo, čeprav časopisje v Nemčiji o tem ne piše.

Korupcija je bušnila zdaj na dan predvsem v Goebbelsovem departmentu za propagando in v vodstvu nacističke radiodružbe. Govarice krožijo, da je bilo več vodilnih funkcionarjev aretiranih in da so nekateri izmed njih izvršili "samomor".

Javnost seveda ne ve, kaj prav za prav se dogaja za fašističnimi kulisami. Znano vsekakor je, da je bil aretirani Schulze-Wechsunde, star Hitlerjev politični brigadir in glavni Goebbelsov pomočnik. O njem gre glas, da je poneveril velike vsote "propagandističnega" denarja. Prav tako gre o njem tudi glas, da je po aretaciji izvršil "samomor", kar nekateri vodilni fašisti zaničujejo, toda vsaj eden teh je priznal, da Schulze-Wechsundeja ni več med živimi.

Podobna, toda še bolj konfliktna vest kroži tudi o Evghenu Adamovskiju, načelniku državne radiokorporacije. O njem prihaja iz fašističnih krogov vest, da je po aretaciji radi velike poneverbe korporacijskega denarja napravil "samomor" v ječi, na drugi strani pa je vlada te dni naznanila, da je bil — promoviran v motorizacijski kor.

Znano vsekakor je, da so poslovnice knjige državne radiokorporacije v takem neredu, da ne more nikdo dognati, kam je šel denar.

V intrige z nekaterimi vodilnimi nacisti pa se je zapletel Erich Koch, glavni fašist v Vzhodni Prusiji. Poročila pravijo, da je bil na zahtevo Goeringa suspendiran iz stranke radi svojega brutalnega obnašanja. Ljudi, fašiste, da je insultiral in jih klofotal. Na drugi strani pa se je "potegnil" Hitlerjev glavni pobočnik Rudolf Hess, ki je proti likvidiranju Kocha.

Skandal je izbruhnil na dan tudi med armadnimi častniki v Berlinu, kjer so prusko deželno zbornico spremenili v častniški klub. Promoterji te skeme so zanimiva.

(Dolje na 3. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Zdravstveno dravstvo (liven Chicago) in Kanada

\$4.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.00 na četrt leta; za Chicago

in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo

\$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago)

and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cileo \$7.50 per year,

foreign countries \$9.00 per year.

Člene oglašev po dogovoru. Rokopisni dopisi in nenaročeni

članek se ne vračajo. Rokopisni dopisi (črtice, po-

vesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju,

če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of commu-

nications and unsolicited articles will not be returned. Other

manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned

to sender only when accompanied by self-addressed and stamped

envelope.

Naslov za vse kar ima stik s listom:

PROSVETA

1667-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oglepu, na primer (Oct. 31, 1933), poleg vsega

mora na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla na-

ročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Svoboda prodanega tiska

Največji slepar, ki ima dovolj kapitala, lahko začne z izdajanjem časopisa v Združenih državah in ta časopis se bo najbolj drij za svobodo tiska. Kakšnega tiska? Sleparskega tiska!

Hripav krik o svobodi tiska pretresa Ameriko že tri leta. Čegav je ta krik? Mar je to krik množice revnih delavcev in malih farmarjev, katerih časopisi komaj dihaajo po dolgi depresiji? Niti malo ne. To je krik največjih častniških kraljev a la Hearst in drugih, ki tulijo za svojo svobodo — največjega blufanja.

Frederick G. Bonfils, ki je pred nekaj leti umrl, je bil lastnik časopisa The Denver Post, največjega dnevnika v Denverju, Colo. Tudi ta list je vedno kričal in še danes kriči o svobodi tiska.

Zdaj je pa prišlo na dan, da je Bonfils leta 1927 prejel od New Jersey Standard Oil kompanije vsoto \$350,000 zato, da je v svojem dnevniku Denver Postu pomagal tej družbi dobiti "franchise" ali dovoljenje za napeljavno narutnega plina iz Texasa v Denver.

Sprva je Bonfils v svojem listu pobijal omenjeno "franchise", češ, da bo napeljava narutnega plina v Denver škodila domačim premožnim družbam in domači — rudarji bodo trpeli posledice. Razumite dobro — rudarji! Coloradski rudarji so bili takrat Bonfilsu pri srcu.

Toda Bonfils je čez noč spremenil stališče in njegov list je začel stopnjevale pisati v prilog Rockefellerjevemu trustu in njegovi napeljavni plina v Denver. Na rudarje je pozabil in na domače premožne družbe. Denverčani so se čudili temu preobratu plašča, toda pojasniti si niso mogli.

Danes vedo, dasi je že davno prepozno. Bila je vsota \$350,000, ki je spremenila Bonfilsovo stališče in posušila njegove hinavske solze nad domačimi rudarji.

To je nadaljnji dokaz, koliko je vredna svoboda kapitalističnega, blizniškega tiska v Združenih državah.

Svoboda tiska — in vsaka druga svoboda in etika — je tam, kjer največ plačajo!

Bonfils je zelo poceni prodal svobodo svojega časopisa. Nekateri magnetje so že plačali — in so že pripravljeni plačati — tudi milijon dolarjev za ugodne uredniške uvodnike v dnevniki z veliko cirkulacijo ali v dobro razširjenih magazinih.

Industrijskih in finančnih magnetjev Amerike so že potrošili milijarde dolarjev za podkupovanje vplivnih "svobodnih" časopisov, da so pisali in še pišejo kakor oni hočejo. Ni treba, da je podkupovina v direktni gotovini. Veliki oglašaji, ki pokrijejo cele strani lista in ki so trikrat ali desetkrat preplačani, so običajna podkupovina. Kadar se piše pogodba za te oglašaje, je vmes majhna klavzula, ki določa, da bo list dosledno naklonjen pogodbeniku-oglaševalcu — da bo v svojih člankih in dnevnih vesteh pisal tako kakor zahtevajo interesi n. pr. oljnega trusta, jeklarskega trusta, tega ali onega lokalnega trusta ali banke itd.

Na prste obeh rok lahko prešteješ velike ameriške dnevnike v večjih ameriških mestih, ki ne bi nikdar vzeli oglašne ali drugačne podkupnine. Te dnevnike lahko spoznaš po tem, da nimajo velikih oglasov znanih trustov in skušajo biti odvisni večinoma od naročnine in kolportaze, kar je pa danes zelo težavno in navadno vsak takšen list ne živi dolgo. Po ustavi ima vsa dragoceno svobodo, da lahko izhaja in tiska vse kar hoče v mejah zakonov — kljub temu ne more izhajati. Idealna svoboda na papirju ni ne pomeni!

Največjo svobodo ima — prodani tisk.

Tisk, redno podmazan po največjih magnetih, tisk, čigar lastniki so obenem bankirji, lastniki rudnikov ali tovarniški baroni — tisk v službi najbolj umazane propagande za burbozizem, izkoriščanje, teror in poneumnevanje, ves ta tisk navadno najbolj kriči za tiskovno svobodo. Ze ve, zakaj!

Nekateri pošteni listi, ki niso na prodaj, pa tonejo dnevno v težkem boju za obstanek — prodani tisk pa ne le molči, temveč z največjim veseljem skrbi s svoje strani za vsakega poštenega tiska čim prej končati.

Glasovi iz naselbin

O spomnih in spomenikih

Virginia, Minn. — Ob koncu leta se mi vračajo številni spomeniki, veseli in žalostni, pretresljivi in prijetni. Misi hitijo nazaj v davno dobo, v otročja leta, v mladeniško dobo, v ono dobo, ko smo solzni oči zapuščali rodne kraje, bele hiše pa prijazne holme z ozkimi dolinami v daljni Sloveniji.

Takrat so nas imenovali za Avstrijce, ker nas drugače niso poznali. Po svetovni vojni pa so lep kos naše domovine dali tujcu. Pred leti nas je neka nevidna sila vlekla v Ameriko, ki nas je razočarane sprejela na delo. Bilo je leta 1893. Tudi takrat je bilo brezdelje. Ob mojem prihodu so v železnih rudnikih delali 10 ur na dan pri težkem delu in so zaslužili \$1.45. V juniju je delo prenehalo. Bilo ni ne dela ne jela. Rudo smo z lopatami nakladali, danes večnoma to delo opravljajo parne lopate v odprtih rudnikih. Kjer je prej delalo na stotine delavcev, jih sedaj dela le pet ali šest.

Delovodja nas je poklical, naj gremo rudo nakladat s kupa v vagon, plačal bo 75c za 10-urno delo. Pa se je nekdo v gruči oglašil: "Mister, rad delam magari za 50c." — In potem sem se tistega leta 1893 odpeljal s tovrnim vlakom iz Minnesote v Cleveland k znanec, ali dela ni bilo. Izposodil sem si nekaj denarja, potem sem odšel v premožorove v Penno. Takrat je prišel v Cleveland župnik Hribar, ki je še sedaj v Collinwoodu. Takrat je bilo vse drugače. Paglavci so vpili in metali kamenje v nas "greenhorne". Slovencev takrat ni bilo mnogo v metropoli. Z leti so začele prihajati trume slovenskih priseljencev.

Ko sem pozneje prihajal v Cleveland na obiske, so se dogajale razne stvari. Nastal je prepri radi cerkve in sledilo je znano "zabijanje cerkvenih vrat", pri čemer se je proslavil cleveandski pogrebni in sedanj "odbišalec" vrat. Takrat je vpil kot zbesnel proti duhovnom, sedaj pa se dela lepega ta kolo-vodja spomenikov in drugih takih reči. Najrajši bi zabrisal zgodovino iz onih dni "zabijanja" in vpitja. Ker sem baš pri spomenikih, naj tudi omenim, da sam zase ne potrebujem ničesar takega, ker mi tudi ni mar kje bom zakopan, ko umrjem. Spomenike naj imajo le oni, ki so si jih zaslužili, ne pa namišljeni ljudje.

Pred seboj imam obširno knjigo, ki jo je spisal pokojni Jože Zavertnik v počast SNPJ. V nji so omenjeni tudi spomeniki, tako tudi v Trunkovi knjigi. Zavertnik je zabeležil mnogo zanimivih stvari. Podatke je črpal iz raznih virov, spisov in dopisov. Tudi podpisani mu je pomagal z gotovimi podatki, katere sam nabiral na svojih potovanjih. Jože omenja posebno spomenike, ki so bili postavljeni delavskim žrtvam in delavskim borcem, ki so padli v boju proti ameriškem kapitalizmu. Med temi žrtvami je bilo mnogo Slovencev. Mnogo jih je padlo v raznih razstrelbah in rudniških katastrofah.

Kakor drugi narodi, imamo tudi mi posebne obrede pri pogrebih in drugih svetih dogodkih. Slovenci pokladamo cvetje na gomilo mrtvih. Japonci, na primer, pa deno na krsto umrlega pečeno meso in druge dobrote. Oboje daje dobiček le onim, ki se od tega redijo. Sedanja kapitalistična družba je urejena tako, da revno ljudstvo vselej in največ plača za vse pametne in nespametne stvari, poleg tega pa trpi največ gorja, šikaniranja in preganjanja.

Ker že govorim o spomenikih, naj omenim, da sem svoječasno, pred par leti, podvel akcijo, na prošnjo mojega učitelja, da se postavi spomenik pesniku Miroslavu Vilharju v Planini pri Raketu na Notranjskem. Znaio je namreč, da so Italijani kmalu potem, ko so zasedli del Notranjske in Primorske, v Postojni oskrnili Vilharjev spomenik, ki je stal sredi mesta pred šolskim poslopjem. Učitelj mi je

pisal: "Matija, zavzemi se za to akcijo, da se postavi Vilharju spomenik ob meji, ker so onega v Postojni laški vandali oskrnili ter ga uničili!" Kakšen uspeh je imela ta akcija, je bilo že poročano, omenim naj le še, da sem imel nad \$400 stroškov predno sem dobil kaj v ta namen. Stroški so bili s tiskovinami in drugimi pripravami. In koliko je šlo iz žepa N. N. in koliko je še ostalo, ker se ni dobilo od oglasov! Vendar je bil rezultat skupne akcije tu in v domovini ta, da se je spomenik postavil. Potem je šel nek znani kričar v domovino, slikal spomenik ter šele potem tam daroval \$5. Storil je to po pogovoru, ki pravi, da se krokodil, kadar koga umori, potem ob mrtvecu razjoče.

Toliko o spomnih in spomenikih. To naj bo tudi odgovor vsem, ki se za stvar zanimajo. Sličen odgovor sem dal nekemu v starem kraju, ki mi je pisal iz Slovenije, da kar sem za spomenik nabral, naj njemu pošljem, "pa boš imel spomin." Takrat sem se nahajal v Californiji. Temu hinavskemu kričarju sem odgovoril, da mi ni za "spomenike", katere mi on ponuja, ne za slavo. Več mi je za kozarček dobrega kalifornijskega kot za njegove "ponudbe." Le mir zahtevam pred temi hinavskimi kričarji!

Matija Pogorelec.

Veselica federacije

Coverdale, Pa. — Okrožna federacija društev SSPZ bo priredila veselico dne 11. jan. 1936 v tej naselbini. Okoliška društva in rojaki se vabijo, da se udeležijo ter da ne prirejajo svojih zabav na isti dan. Za ples b igrala dobra godba, servirali se bo okusen prigrizek in dobra pijača. Na svidenje! John Mur.

Krik reakcije

Cleveland, O. — Naši nasprotniki so se spet oglašili. Nikakor ne morejo mirovati ne živeti, če ne napadajo SNPJ in njenega vodstva ter njenega glasila. Dejstvo pa je, da smo ameriški Slovenci lahko ponosni na našo vrlo organizacijo in njeno glasilo Prosveta ter jednotno vodstvo. Clan SNPJ sem že nad 20 let in se ne morem prav nič pritoževati. Ampak ta skupina naših sovražnikov ne more mirovati, ker jo boli naš napredek. Dobro se še spominjamo, kako so kričali, da bodo nas svobodnomislece kar čez noč pohrustali. Seveda so se pošteno uredili. Poslužili so se že vseh mogočih podlih sredstev, da bi uničili naše napredne organizacije, pa jim ni uspelo, tako jim ne bo tudi sedaj! Pisali so, da ni treba otrok vpisavati v SNPJ, ker tam so hudiči. Ni treba omenjati, kdo so ti ljudje. Dovolj je, če se omeni, da so oni, ki

pravijo o sebi, da so "pravi katoličani" in da "Bogu služijo."

Gornje sem napisal, da se ne pozabi, kajti take cvetke rastejo samo na njihovih vrtovih.

Anton Kovačič, 126.

Javna debata o sankcijah

Cleveland, O. — V nedeljo, 15. decembra, se bo vršila v SND na St. Clair ave. izredno važna debata o predmetu: "Kateremu programu naj sledimo v delovanju proti vojni?" Program komunistične stranke bo zastopal John Williamson, državni organizator, socialistični program bo zastopal pa Gus Tyler iz New Yorka. Debatu bo pa predsedoval Trent Longo, član plesarske unije in progresivni vodja med organiziranim delavstvom.

Druga (soc.) in tretja (komunistična) internacionala sta sklenili podpirati vlade v njih prizadevanju pri izvajanju sankcij proti Italiji. Ameriška soc. stranka, kakor tudi neodvisna del. stranka v Angliji in še par drugih se ne strinjajo s taktiko, kar se tiče sankcij proti Italiji druge in tretje internacionale. Ameriška soc. stranka ne zaupa imperialističnim vlada, da bi šle tako daleč pri izvajanju sankcij, da bi se zrušil fašizem. Zato je izdelala in priporoča drugačen program za efektivno izvajanje sankcij proti Italiji.

Več o tem programu, kakor tudi o programu druge in tretje internacionale, boste slišali v nedeljo, 15. dec., v S. N. domu na St. Clair ave. Pričetek točno ob 2. uri popoldne. Vstopnice se dobijo pri članih soc. klubov in v prostoru soc. kluba št. 27 v S. N. domu. Cena v predprodaji je 25 centov, pri vratih bo pa 30 centov.

Ker je to ena najvažnejših debat, ki se bo po dolgih letih vršila v naši naselbini, se pričakuje velike udeležbe. Kot je iz prodaje vstopnic razvidno, vlada veliko zanimanje za to debato, odbor je pripravljen na to, da bo postavil zvočnik v prizidek SND.

Nabavite si vstopnice poprej in pridite pred časom. Vrata v dvorano bodo odprta ob 2. uri popoldne. Po končani debati bo pa domača zabava za tiste, ki bodo prisostvovali debati.

Za odbor, Louis Zorko.

To in ono iz Johnstowna

Johnstown, Pa. — Konferenca zastopnikov angleško govorilnih društev SNPJ, ki se je vršila 2. nov. v Chicagu, je za nami. Uspehi in vtisi teh zastopnikov, ki pričakujejo, da nasledijo vodstvu organizacije, so za nas starejši zelo pomenljivi in velike vrednosti, če že v drugem ne, se s tem vsaj razširijo pojmi.

Jaz sem eden tistih, ki sem vedno trdil, da ameriška šolska naobrazba, sport itd., niso še začela napravljati moke, ki bi bili v stanu misliti z duhom časa in potrebe. Kolikor je bilo dobrih mislecev med to mladino, so si pridobili znanje po svojem lastnem trudu in zanimanju. Le taki bi res zaslužili, da nasledijo

General Malin Craig, novi načelnik armadnega štaba. Spodnja slika kaže topove novega tipa, ki so bili narejeni za ameriško armado.

Nove sončne pege

Ze nekoliko mesecev opazujejo zvezda skupine sončnih peg, ki romajo 12 do 14 od roba do roba sončne površine. Ni malo glasov, ki so se v zvezi s temi pegami sčali v vsakovrstne napovedi. Te napovedi smo beležili tudi v našem listu. Te dni sporočajo, da se je pojavila izredno velika pege v sredini sončne krogle.

Sončne pege se pojavljajo, kakor znano, vedem številu periodično vsakih 11 do 15. Tako ni bilo pred dvema letoma videti nobene pege. Pege potujejo na sončni obli od vzhoda proti zapadu, kar je pač v zvezi z vrtenjem sonca. Za to potovanje potrebujejo 12 dni, potem izginejo za drugim robom sonca. Posamezne merijo v dolžino in širino n. pr. če in deset tisoče kilometrov, tako da bi jih njih dovolj prostora za celo zemeljsko kroglo. Pojavljajo se tam, kjer nastanejo na sončni obli, oziroma v njeni notranjosti, motnje. Sledica teh motenj je močnejše delovanje sonca, posledice močnejšega delovanja se pa kažejo tudi na naši zemlji. Tako pravijo, da vroče poletje 1. 1935 pripisovati učinku sonnih peg oziroma motenj, ki so z njimi v zvezi. Na splošno pa takšnih prognoz ne moremo postavljati. Da-li bo letošnja zima posebej mrzla ali mila, tega na podlagi sončnih peg ne moremo napovedovati, kakor je sploh vse vremensko napovedovanje po sončnih pegah zelo nezanesljivo.

Kadar se sončne pege bližajo sredini sonca, je njih vpliv na zemljo po dosedanjih izkušnjah močnejši. Vsekar opazujejo ob takšnih prilikah kopičenje severnih severnih sijev, tako da smo upravičeni domnevati, da so ti posledice sončnih peg. Te severne sije opazujejo kakor znano, najbolj v polarnih pasovih, z dilo pa se je že, da so jih videli daleč proč teh pasov, n. pr. v Heidelbergu. Nastaja severnih sijev si razlagajo z elektromagnetnimi motnjami, ki jih povzročajo sončne pege. Nadaljnje elektromagnetne motnje se očijo v nerednih nihanjih magnetnih igel, jih pa more ugotoviti le tisti, ki ve, kako ravnati s kompasom. V kompasu se magnetna igla odklanja od prave smeri in divje sčee, dokler pač vplivajo sončne pege na zemljo. Ker se pojavljajo sončne pege vedno v več skupinah in za daljši čas, je računati s tem, bodo tudi daljši časi motile kompase. Drugi motenj pa se nam ni bati, vsaj z zanesljivostjo jih ne moremo prerokovati. Kdor bi imel čisto, bo skozi daljnogled lahko opazil kakšno pego na soncu, in če bo imel še prav poseben srečo, tudi kakšen severni sij.

Mrzle noge

Mrzle noge so neprijetne, ker ne dajo človeku zaspati in so tudi škodljive zdravju, ker spesujejo prehladne bolezni.

V posteljo ne pojdi nikoli z mrzlimi nogami. Poskrbi za toplo posteljo, ki si jo, uro ali dve predno uro preden ležeš spat, na spodnjem delu ku pogreje s steklenicami z vročo vodo ali ogrevalniki. Ko ležeš, pa moraš ogrevalne pripomočke odstraniti.

Noge same poskusi prej ogreti s toplo peljo (kakšnih 37 stopinj), ki seže do mišic. Traja naj pet do deset minut, potem je dobro osušiti in odrgniti s pudrom.

Ozdravi si obolenja vsake vrste, kakor pranje, malokrvnost, toščavost, mršavost, teče se noge in podobno.

Ze jeseni nosi debele volnene nogavice, pokrivajo tudi meča, gamaše, škornje in podobno.

Obutev naj bo udobna in posebno spredaj široka, da ne bo ovirala krvnega obtoka.

V mrzlih dneh si ovij prste na nogah po nogavicami v časopisni papir in si omisli žek iz plutovine ali klobučevine.

V mokrem vremenu si nataknij vrhno obutev, ki jo pa imej samo na prostem.

Če si si na prostem zmočil nogo, se dotakoj preobuj v suhe nogavice in obujalo.

Kadar sedi, glej, da boš imel nogo na prosti ali vreči ali pa si jih ovij z odejo.

Podnevi potelovadi čisto prsti na nogah z zibanjem nog in podobno, najbolje z golo nogo na preprogi.

Koristna je tudi diatermična ali galvanjska električna kura.

S kopelmi za noge spremenljive temperature prični rajši v toplem letnem času.

Zarnica bodočnosti

Odlični francoski fizik in tehnolog je govoril te dni na nekem predavanju o razsvetljavi bodočnosti. Ze dolgo si znanost prizadeva, da bi našla primerne načine za zmanjšanje porabe toka v električnih žarnicah, pri čemer ne bi se istočasno dvignila svetilnost.

To je uspelo deloma že pred nekaj leti, ko so začeli žarnice polniti z dušikom, a še bolj uspehe so dali potem takozvani plemeniti plini, predvsem argon, pozneje pa Claudijski plin, budi tudi kripton in ksenon. Neka francoska družba bo prihodnje leto takšne žarnice spravila v veliki množini na trg.

V novih polnjenih plinih se volframova nitka nitka zelo malo obrablja, tako da imajo žarnica daljšo življenjsko dobo. Ker se pri izmenjavi manj toplote, so žarnice lažje manjše, nego so bile pri isti svetilnosti doslej, a to pomeni, da so potrebne tudi manjše količine polnjenih plinov. Nove žarnice bodo porabile za 10 do 35 odstotkov manj toka nego žarnice z argonom, bodo pa tudi za celotno tretjino manjše.

Ruby Bates, ki je na prvi obravnavi proti devetim zamorskim fantom iz Scottsboro, N. C., izpovedala, da so jo napadli in posilili.

vodstvu delavske ustanove kot je SNPJ. Nedvomno bo starejša članstvo zelo oprežno predno bo oddalo poverjenost ljudem, ki bi bili dvomljive vrednosti. Za ljudi, ki so versko navdahnjeni, postojajo take organizacije.

SNPJ ima jasne principe na svobodnomislelni podlagi v duhu bratstva med tlačnim delavskim narodom. In kdor neče ali ne more tega razumeti, je naveden budec ali pa pustolovec, ki bi se rad okoristil na račun članstva. Sreča je le to, da so tudi med mladino taki, ki zaslužijo vse priznanje za zvestobo, ki jo goje do SNPJ. Tem bo članstvo tudi v polni meri zaupalo.

Pri nas v Johnstownu živimo iz dneva v dan. Beležiti je nekaj priredb pri naših društvih, kako veselico, mogoče se sem pa tja uprizaro tudi kako igro. Zadnjič, kot že poročano, se je uprizarilo dramo "Rdeče rože" z velikim uspehom. Sedaj se zopet nudi prilika, da si ogledamo veselo tridejanko "Anarhist", ki jo bodo dali na oder igralci pod avspicijo društva Triglav št. 82 SNPJ, in sicer v soboto zvečer, dne 14. dec. v Slov. del. domu na Moxhamu. Vstopnina je zelo nizka, 25c za osebo. Zabavna igra in fina postrežba je dovoljna garancija, da ne bo nikomur žal, kdor se bo udeležil. Zato pridite!

Slov. delavski dom bo priredil božičnico, na kateri bodo obdarovani otroci članov naših društev, igrala bo slov. Moxham godba. Za odrasle bo vstopnina 25c, ki bo za pokritje stroškov. Božičnica se vrši na božični večer, 24. t. m. Odbor pričakuje velike udeležbe.

V Mercij Hospitalu leži še vedno težko poškodovan mladi Avg. Samec. Avtostruk mu je polomil obe nogi, ko se je prevrnil, ko je dovažal premož. Mladenček je lansko leto dovršil višjo šolo, bil bi v pomoč njegovi materi, ki ima obilno družino. Njegov oče je umrl pred letom, ko ga je zadela kap. V Memorial bolnišnici se nahaja še dalj časa John Koreltz, tudi z zlomljeno nogo. Želimo jima skorajšnje okrevanje.

Andrej Vidrich, 82.

Letna seja združnega odseka

Waukegan, Ill. — Letna seja ženskega združnega odseka v Waukeganu, Ill., se bo vršila v četrtek, 12. decembra, v SND ob 8. uri zvečer. Na dnevnem redu so volitve odbora in pa diskuzija glede boljše aktivnosti v prihodnjem letu. Članice, udeležite se polnoštevilno!

Rosi Skala.

Popravek

Chicago. — V mojem dopisu o Prešernovem koncertu, ki je bil prabečen v Prosveti dne 3. dec., je par pomot. Ime igre je "Nezakonsko dete" in ne "mati." Nadalje je izpuščeno ime Stanka Možine, ki je igral mogoče Frances Gradiakove in dobre izvršil svojo vlogo v prid. — svoji ženi (tukaj je "tiskarski škrt") vrgeti proč dve vrsti pri vlaganju lista. — Ured.) Poročevalce.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Ljubljana. Klerikalne zadruge so združene v Zadrugi zvezi, katere predstojnik je sedanji notranji ministar dr. Korošec. Zadruga zveza je imela zadnje nedeljo občni zbor, na katerem je govoril tudi minister dr. Korošec, ki pa ni poveljal kaj posebnega. Po tem poročilu je prišlo do hudih nastopov s strani opozicije, ki jo menijo, da vodi kranjski župnik Škrbec. Ta je z velikim govorom napadel vodstvo ter mu nasteval hud odboj glede razdelitve sanacijskega fonda, ki ga ima Zadruga zveza za podpiranje in reševanje zadrug, ki so brez krivice vodstva zašle v težkoče. Ta sanacijski fond, ki je imel milijone, je razdelil lanski občni zbor Zadruga zvezi, ki pa je bil po razpravi opozicije sklican na ločen način, samo da so se podpre zadrugam laže nemoteno razdeliti takim in takim zadrugam. Škrbecove besede so bile zelo ostre. Po njegovem govoru je minister dr. Korošec odšel, član vodstva zveze pa so Škrbecu odgovorili in skušali pojasniti in opravičiti svoje ravnanje. — O prihodu ministra dr. Korošca na ta občni zbor ni poročal noben list.

O Gubčevem spomeniku se vodi polemika v hrvaških listih. Ističasno sta se osnovala kar dva odbora, ki hočeta postaviti spomenik Matiju Gubcu, voditelju kmečkega punta, ki je bil 1873 ubit na smrt ter so ga posadili na razbujen stol v Zagrebu. Gubec je s svojo mučeniško smrtjo postal simbol kmečkega gibanja in zdaj ga vsi voditelji raznih "kmečkih" gibanj oklicujejo za svojega patrona, predvsem hrvaški radičevci, čeprav delajo s tem Gubcu krivico. Neke odbor za postavitev spomenika Gubcu je hotel za pokrovitelja naprositi dr. Mačka in zagrebškega nadškofa Stepinca. Drugi odbor se je temu uprl in nekdo je napisal v nekem listu čisto pravilo, da škof ne spada v odbor za postavitev spomenika Gubcu, saj je Gubca na smrt obdolžil tedanji ban in škof zagrebški Drašković, ki je vodil ves pokol kmetov. Da je viselo na sto in sto kmetov obešenih po krakem polju na drevedu, je bil učen škofa in bana Draškovića, ki je s silnim veseljem sporočil na Dunaj, koliko upornih kmetov je pobešenih in koliko krvi je bilo prelito. Zanimivo pa je, da je bil oglasil k temu tudi sam hrvaški "voditelj" dr. Maček in trajal pisca, češ, da je primerjanje škofa Stepinca s škofom Draškovićem neumestno. Dr. Maček se je pač takoj zbal, da bi se hrvaški katoliški krogi ne razburili, ker je vsa hrvaška duhovščina na Mačkovi strani.

60 letnica. — Ljubljanska ljudska mestna šola na Grabnu slavi letošnje šestdesetletnico, kar je bila zgrajena. Skozi to šolo je šlo vseh teh letih okrog 30.000 učencev. Pripravlja se proslava, v kateri bodo sodelovali razni bivši učenci te šole, ki jo je obiskovala predvsem mladina iz Trnovega in Krakovega.

"Slovenski pravopis" je izšel. Nad leto dni je zbirala družba jezikoslovcov in slovenistov profesorjev gradivo za pravopisni slovar, ki je bil tako potreben vsakemu slovenskemu pisatelju. Delo je vodilo Znanstveno društvo oz. posebna pravopisna komisija pri tem društvu, vse gradivo pa sta uredila profesor dr. Breznik (znani naš jezikoslovec, zastavljalec slovnice) in univ. prof. dr. Ramovš. Zdjaj je ta pravopis izšel, obsega 320 strani in stane 60 Din. (Mimogrede povedati: knjiga je zelo draga, posebno če se pomislimo, da je neke ljubljanske pravopisne komisije — mecen podaril znanstvenemu društvu baje celih 100 tisočakov za izdajo tega pravopisnega slovarja. Znanstveno društvo je vso naklado prodalo za 100 tisočakov Jugoslovanski knjigar. Pravopisni slovar objavlja na petih 20 straneh navodila za uporabo slovarja, pravila o pisanju velikih črk, o razlaganju, o sestavljenosti itd. Na ostalih 300 straneh pa naštevajo v abecednem redu na tisoče besed, z naglasnimi znamenji nakaže kakovost zvočnikov, pogovorno izgovarjanje, navedejo sklanjane in iz-

gih dobrih strani je ta Pravopisni slovar vsekakor velike važnosti in potreben vsakemu, ki se ukvarja s peresom kot pisatelj ali častnik, in vsakemu, ki se ukvarja z učenjem slovenskega jezika.

O procesu proti marsejskim atentatorjem so naši listi sprva poročali mnogo. Navajali so obtožnico, navajali članke iz francoskih listov. O sporih med zagovornikom obtožencev in sodiščem so bili naši listi s poročili skopi. Tretji dan smo brali, da je bil proces odločen do januarja, zdaj pa smo brali še to, da se morda tudi januarja sploh ne bo še mogel nadaljevati.

Ljubljanska bolnišnica. — Ze več let je ljubljanska bolnišnica premajhna. Dogaja se, da težkih bolnikov ne morejo sprejeti v zdravljenje, ker ni prostora, saj v mnogih oddelkih ležita po dva bolnika v eni postelji. Kdor stopi kdaj v našo bolnišnico, bo videl nenavadne prizore: po dva in dva bolnika ležita v eni postelji, lahki bolniki morajo ležati skupaj s težkimi bolniki, operiranci se morajo družiti v postelji z drugimi bolniki, po tleh leže nalezljive bolni, napol odzdravljeni ljudje morajo že odslužiti iz bolnišnice, da lahko sprejmejo drugega na polovico postelje. V mnogih sobah leže bolniki tudi na tleh, na nosilih, na hodniku. Ze mnogo let pošiljajo v Beograd prošnjo za prošnjo, zdravniki protestirajo, protestirajo javnost — vse zaman. Pa bi bilo za prvo silo dovolj, če bi država dala vsaj kakih 20 milijonov. Toda v času, ko je stal pančevski most pri Beogradu blizu 800 milijonov, ko je stal most iz Beograda čez Savo proti Zemunu več sto milijonov in spet več sto milijonov osuševanje pančevskega barja, ko je torej za dva mosta in ureditev dela beogradske okolice šlo nad 1 milijardo Din, ni mogoče najti 20 milijonov za razširjenje ljubljanske bolnišnice, kjer je položaj tak, da se čudimo, da zdravniki zdrže in da vsi skupaj ne odlože svojih halj in povedo: nečemo več delati, dokler so prostori naše bolnišnice tako tesni, da je vsako pravilno zdravljenje nemogoče.

Sweitzer dolguje okrajni blagajni \$550,000

Chicago. — Robert M. Sweitzer, bivši okrajni blagajnik in demokratski veljak, si je po najnovšem računu "izposodil" \$550,000 iz okrajne blagajne. Okrajna oblast zdaj pripravlja civilno tožbo proti Sweitzerju za omenjeno vsoto. Prejšnji znani vsoti \$414,000 je pristetil še \$180,000 obresti. Sweitzer je priznal, da dolguje okraju \$355,000.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

IZ PRIMORJA

DROBNE NOVICE IZ PRIMORJA

Vandalizem ali beda? — Tržaške "Ultime notizie" so objavile pred dnevi daljši članek, v katerem ugotavljajo, da se kladijo po mestu skupine napol doraslih otrok, ki ponoči odnašajo z vežnih vrat vse kljube in kovinske predmete ter jih nato prodajajo starinarjem. Take tatvine so v zadnjem času zelo narastle, tako da je morala občinska uprava izdati posebne varnostne odredbe.

Proti beračenju. — V Trstu se je v zadnjem času zelo razpaslo beračenje, čeprav ga zakon o javnem redu in varnosti strogo zabranjuje. Varnostni organi so dolžni ustaviti vsakega berača in ga odvesti na pristojni urad, ki je bil v Trstu posebej v to svrhu ustanovljen že leta 1928. Ker pa ima občina le eno večje in nekaj manjših zavetišče za onemogle, v katerih je prostora za okrog 500 ljudi, je nastalo vprašanje, kam z množico ostalih beračev.

Ze sedaj mora urad skrbeti posebej za okrog 200 beračev, a dan za dnem se zglašajo novi. Tudi stroški, ki znašajo po 4 lire dnevno za vsakega izmed njih, so postali tako veliki, da jih občina le še s težavo zmaguje.

Omejitev železniškega prometa. — Z današnjim dnem se po vsej državi v svrhu štednje omeji potniški promet na železnicah. Ukinjenih bo 47 vlakov. Poleg drugih v bodoče ne bosta vozila brza vlaka na progi Trst — Benetke, ki sta odhajala iz Trsta ob 3.45 odnosno iz Benetk ob 3.05.

Iz Lovrana na Učko so nameravali, kakor znano, zgraditi posebno žično železnico. Lovranska občina je v ta namen odstopila graditeljem potreben teren po zelo nizki ceni. V zadnjem času pa so prvotne načrte opustili. Občina je tedaj dotični teren spet odkupila. Ni znano, ali so ga ji vrnili po isti ceni.

Občinska uprava v Ilirski Bistrici je, kakor poroča "Vedetta d'Italia", brezplačno odstopila vojaški oblasti večje zemljišče. Pokrajinski upravni svet je njen tozadevni sklep že odobril.

V Jablanci je podestast ustanovil poseben fond za občinske namene. Iz tega fonda bodo prejemali poročne in druge nagrade.

V Julijski Krajini so doslej odkrili 3216 kraških jam, ki merijo v dolžini skupno 140 km. Jame so pod posrednim vojaškim nadzorstvom. Pred dnevi so od-

krili novo jamo severno od Matulj pri Opatiji.

V Trstu sta se poročila uradnik Danč Novak in gđ. Palma Milkovičeva.

V St. Petru na Krasu so pred dnevi v prisotnosti austrijskega vojvode otvorili novo veliko žago družbe "Siela" iz Trsta.

V Vrhopolu pri Kozini je že 23. avgusta sredi noči izginil 55-letni Jože Ražen. Od tedaj ni za njim nebežnega sleda. Njegova družina ga je iskala zaman. Tudi preiskava karabinerjev je ostala brezuspešna.

Pulska občinska uprava je odobrila proračun za prihodnje poslovnost leto. Za zgraditev novega učiteljskega bode najeli 2 milijona lir posojila pri pulski hranilnici. Dolg bodo amortizirali v 35 letih. Posebna postavka v proračunu je določena za ljudske šetnje, ki bo 21. aprila prihodnje leto. Občinski upravni odbor je v ta namen kreditiral 150,000 lir. V splošnem so se redni izdatki po novem proračunu v primeri s sedanjim zmanjšali za 95,5, izredni pa povečali za 228,4 tisoč lir. Proračun je v ostalem uravnotežen.

V Trstu je bilo meseca oktobra prodanih 89 hiš in drugih stavb za 5,848,000 lir, od teh 52 za 1,776,000 lir v tržaških predmestjih. Hiše so se prodale povprečno po 20 do 50 tisoč lir. Nadalje je bilo sklenjenih 43 hipotekarnih posojil za skupno zneska 1,671,000 lir in 26,000 švicarskih frankov. Od teh odpade 25 posojil v znesku 655,000 lir na hiše v predmestjih. Posojila so se dajala največ v zneskih do 20,000 lir. Obresti znašajo povprečno 5 do 7 odstotkov.

V Zgoniku na Nabrežini sta bila imenovana nova krajevna politična tajnika in sicer fašista Petronio in Gigliotti.

Tolmin je dobil novo telefonsko centralo. Telefonska zveza s Tolminom je bila doslej zlasti v zimskem času čestokrat prekinjena. Pričakovati je, da bo odsej boljša.

V Trstu se je 65 letni Karlini Grudnovi iz Samotorca pripetila nesreča. V neki ozki tržaški ulici jo je povozil osebni avto.

V Ajdovščini se je pri delu ponesrečil 35-letni Josip Repič. Prepeljali so ga v goriško bolni-

Anglija in Francija ponudili nove koncesije Mussoliniju

(Nadaljevanje s 1. strani.)

V smislu novih regulacij morajo vse zastavljalnice, ki so državna lastnina, izročiti zlate predmete vlad, da tako čimprej pride vse zlato v državno blagajno.

Desje, Abesinija, 9. dec. — To po bombah razdejano mesto sliči grobnici, kjer ni več znakov življenja. Prestrašeni prebivalci so se umaknili v bližnja gorovja v bojzani pred novimi napadi italijanskih letalcev. Evakuacijo je odredil cesar Selassie, čigar glavni stan je bil v tem mestu, po drugem italijanskem napadu iz zraka.

Bombe so razdejale veliko število hiš in povzročile paniko med prebivalci. Samo najpogumnejši so ostali toliko časa, da so pokopali mrtvece, žrtve italijanskih bomb. Te so delno razdejale tudi ameriško bolnišnico, toda zdravniki so vseeno vztrajali pri svojem poslu ter nudili pomoč ranjenecem. Pod razvalinami hiš, ki so jih razdejale bombe, so našli mnogo trupel domačinov. Abesinska vlada je silno razkačena zaradi napada italijanskih letalcev na civilno prebivalstvo.

Stavka železničarjev preni na zapadni črti

Načrtno gospodarstvo v Holandiji

Kongres unij in soc. stranke sprejel dalekosežen načrt

Utrecht, Holandska. — Za idejo načrtnega gospodarstva se je zavzelo tudi holandsko delavstvo, organizirano v unijah in socialdemokratski stranki, ki je zborovalo konec oktobra in sprejelo dalekosežen načrt za planirano gospodarstvo. Kongres se je udeležilo 1500 delegatov, med njimi 70 znanstvenikov, nekaj zastopnikov vlade in tudi — kapitalistov.

Nobeno holandsko mesto že dolgo ni videlo take slavnosti kakor ob priliki tega kongresa. Vse mesto je bilo okinčano, cesta od postaje do Tivolske dvorane, kjer se je vršil zgodovinski kongres, pa je bila zavita v slavoloke. Zastopani sta bili tudi Mednarodna federacija strokovnih unij in Delavska in socialistična internacionala (dru- ga).

Unije in socialistična stranka so imele osnutek za načrtno gospodarstvo že dalj časa v delu. Sestavili so ga njih strokovnjaki in sestoji iz šestih delov. "Načrtni kongres" je bil sklican, da ga sharmonizira in odobri.

Delavsko gibanje se je oprijelo te ideje radi slabega gospodarskega stanja države, ki šteje osem milijonov prebivalcev, ima pa 400,000 brezposelnih, kar je relativno dvakrat toliko kot v Belgiji in štirikrat več kot na Švedskem in Danskem. Brezposelnost je v zadnjem letu narasla za deset odstotkov.

Vlada je zadnja leta "zdravila" krizo do neke meje na podoben način kot sedanja ameriška vlada — z uničevanjem živine in pridelkov. Leta 1933 je pobila 100,000 brejih svinj; leta 1934 je uničila 1700 vozov zelenjave in sočevja, od pričetka lanskega leta pa je pobila 150,000 brejih krav. Vse to je uničevala, čeprav je bilo tisoče in tisoče lačnih v deželi.

Sprejeti načrt gre za to, da se odpravi tako "gospodarstvo" in zagotovi ljudstvu poštena ekstenzija. To naj bi se doseglo, ne toliko z odpravo razredne družbe kakor s sharmoniziranjem interesov vseh grup (Holandska je v pretežni večini agrarna država).

Inženir H. Vos, načelnik delavskega raziskovalnega biroja, ki je sestavil načrt, je imel glavni referat, v katerem je orisal načrt, ostalih pet referentov pa je je analiziralo posamezne sekcije.

Načrt zavrača vse kapitalistične teorije o krizah in svobodno ter protektivno trgovino. Zavzema se za mečlo, da ima država pravico v interesu skupnosti poseči v vsako ekonomsko panogo in jo smoterno usmerjati z regulacijo in kontrolo.

To pomeni v smislu načrta rehabilitacijo industrij in povečanje istih, da bi država z domačo produkcijo čim bolj zadostila svojim potrebam. V ta namen se uposlita pasivni kapital in delovne moči brezposelnih. Za industrijsko ekspanzijo v svrhu domačih potreb naj vlada ustanovi Industrijsko banko s 600 milijoni goldinarjev kapitala. Poleg javnih del, ki so se v zadnjih letih skrčili od 50 do 11 in 14 milijonov goldinarjev, naj gre ta denar za nadomestitev starih strojev z novimi, za rapidnejšo obnovo starih ladij (novih ladij naj se zgradi za 100,000 ton na leto, namesto za 23,000 kot sedaj) in za gradnjo novih hiš. Delovnik naj se skrajša na 40 ur v tednu brez znižanja plač in zvišanja obvezne šolske dobe.

Po mnenju sestavilcev načrta bi vlada z uvedenjem istega znižala brezposelnost za polovico v treh letih. Popolna odprava brezposelnosti pa zavisi tudi od mednarodnega gospodarskega okrevanja.

same importirati in tudi izvažati. Tudi poljedelstvo bi bilo v področju posebne oblasti, ki bi kontrolirala produkcijo. Položaj farmerjev je mogoče izboljšati le z zvišanjem kupne sile, naglašajo načrt. Farmerji bi prodajali direktno vladi, vlada pa konzumentom in bi na ta način odpravila posredovalceve profit.

Tudi bankirstvo bi prišlo pod večjo vladno kontrolo z ustanovitvijo emisijske državne banke. Kapitalizma ta načrt ne odpravlja, ker ne določa podraževanja produkcije in distribucije. Določa pa definitivno vladno kontrolo in smoterno usmerjanje vsega ekonomskega življenja v interesu družbe kot celote.

Strokovno in politično delavstvo Holandske se je takoj vrglo in kampanjo za uveljavljanje tega načrta. In ker je delavstvo močan politični faktor, dasi nima večine v parlamentu, bo s tem svojim načrtom sigurno več ali manj prodrla.

Tekstilna družba nastavila past

Zaprto tovarno je pripravljena odpreti po nižji mezd

Washington. — (FP) — Tekstilna unija je prišla pred zvezni delavski odbor s pritožbo proti Lois Mill kompaniji v Douglassville, Ga., ki je nedavno zaprlo tovarno, zdaj pa je pričela krožiti med delavci peticija, v kateri pledirajo z družbo, naj odpre tovarno, "če je to le praktično in brez materialne škode družbi."

Peticija je sestavljena tako kakor bi jo iniciirali in krožili odpuščeni delavci. Unija je obdoličila družbo, da se je poslužila tega trika — zaprtja tovarne na sprejetje nižjih plač, čeprav so že sedaj izredno nizke. Delavski odbor je odredil zaslišanje v Atlanti.

Ogromna nacijska korupcija v Nemčiji

(Nadaljevanje s 1. strani.)

se obrnili na velika podjetja za prispevke in tudi nabrali 300,000 mark. Pozneje so se na ista podjetja obrnili za ponovne in veliko večje kontribucije, češ, da je predelava stala 1,400,000 mark.

To pot so se pa kapitalisti, med katerimi je neka židovska firma prispevala največ, uprli in stvar prinesli pred generalni štab. Ta se je nato obrnil na Hitlerja, ki pa očitno ne maha intervenirati v priloge nobeni stranki. On je baje rekel, da kdor prostovoljno prispeva za kakšno stvar, nima nobenega vzroka za pritožbo.

Zmaga oblačilnih delavcev

Los Angeles, Cal. — Krajevna unija Amalgamated Clothing Workers, ki je oklicala stavko v tukajšnjih oblačilnih delavnicah, je prisilila delodajalce na kapitulacijo. Podpisali so pogodbo z unijo, ki določa delovni teden 36 ur, zvišanje mezd deset odstotkov ter plačo in pol za čezurno delo.

NIKAR BITI SUŽNJI NEPREBAVNOSTI

Trinerjevo Grenko Vino vas reši tega

"Zahvaliti se vam moram za Trinerjevo grenko vino. Skozi leto dni sem trpel radi neprebavnosti — kajli sem povzeli je ustvarilo plin v mojem želodcu. Pred tremi tedni sem opazil vaš oglas, kupil steklenico in od prve čajne žličke, ki sem ga povzeli je moja želodčna sitnost prešla. Bilo je kot oprostite, kajenje. Moja čreva sedaj delujejo redno kot ura in sedaj jem s slastjo. Vaš zvesti, Wallace A. Combs."

Ako trpite vsled neprebavnosti, slabega apetita, zaprtosti, plinov, glavobola, nervoznosti, nemirne spanja, prevelike utrujenosti, kupite si Trinerjevo grenko vino; jemljite ga redno po eno čajno žličko pred obhajanjem. V vseh lekarnah.

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

Joseph Triner Company, Chicago

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Tipistavkolomcev in pobojnikov, ki jih je Bergoffova detektivska agencija pošiljala delodajalcem, da so jim pomagali pri razbijanju stavk.

Dolina meseca

ROMAN

Spisal JACK LONDON—Pisovani Vladimir Levstik

"Če umre, bodo Otta obesili," je dejala. "In kaj naj uboga Hilda potem stori? Krčne žile ima na obeh nogah in nikakor ne more ves dan stati in delati. Jaz ji pa tudi ne morem pomagati. Mar ni Karl tudi brez dela?"

Billyjev pogled je bil spet drugačen. "To bo spravilo stavko v slabo luč, posebno če se Henderson iztegne," je tarna, ko se je vrnil domov. "Franka bodo obesili kakor bi trenil. Vrh tega bomo morali najeti odvetnika in plačevati, da bo joj. Sodni troški nam bodo napravili takšno luknjo v blaginjo, da bomo lahko vozili skozi njo. In če ne bi bil Franku whisky zmesal glave, ne bi bil tega nikoli storil. Trezen je najblajši in najdobrosrčnejši človek, ki si ga moreš misliti."

Tisti večer je Billy dvakrat odšel z doma, da bi zvedel, ali je Henderson že umrl. Jutranji časopisi so mu dajali le malo upanja in večerniki so naznanili njegovo smrt. Otto Frank je sedel v ječi. "Tribune" je zahtevala hitro sodbo in najstrožjo kazen; pozivala je porotnike, naj moško storijo svojo dolžnost, in na široko razpravljala o moralnem učinku, ki ga bodo s tem dosegli pri razbrzdanim delavstvu. Šla je še delj in poudarjala, kako blagodejno bi strojne puške vplivale na sodrogo, ki drži lepo mesto Oakland za grlo.

Vsi taki dogodki so ali Saxoni osebno do živenga. Ona, ki ni imela razen Billyja tako rekoč nikogar na svetu, je čutila, da je njeno in njegovo življenje v nevarnosti. Od trenutka, ko je odšel z doma, do trenutka, ko se je vrnil, ni bila niti minute mirna. Nasilnosti so se dogajale, o katerih ji ni ničesar povedal, čeprav je vedela, da se jih udeležuje. Večkrat je opazila sveže kožne odtise na členkih njegovih rok. Pri takih prilikah je bil nenavadno molčečen, sedel je in zamišljeno molčal, ali pa je šel neutegoma spat. Bala se je, da mu ne bi postal to skrivanje navada, in se hrabro borila za njegovo zaupanje. Zleza mu je v naročje, se stisnila v njegov objem, mu položila eno roko okoli vratu ter mu jela s prosto roko božati lase s čela in gladiti nagrbčene obrvi.

"Poslušaj me, Billy, dečko moj," je lahko izpregovorila. "Ti ne igraš pošteno igre in jaz tega ne maram. Ne!" S prsti mu je zatisnila ustnice. Zdalj sem jaz tista, ki govorim, zato, ker si ti zadnje čase tako malobeseden. Ali ne veš, kako sva se bila zmenila v začetku, da se bova zmerom o vsem pogovorila? Jaz sem prva prekršila to zapoved, ko sem prodajala svoja ročna dela gospe Higginsovi, ne da bi tebi kaj povedala. Zelo sem se kesala tega. Še danes mi je žal. In pomenim nisem tega nikoli več storila. A zdaj si ti na vrsti. Nič več ne govoriš z menoj o vsem. Ne, zdaj delaš reči, ki mi o njih ničesar ne poveš."

"Billy, dražji si mi od vsega na svetu. To veš. Oba sva deležna življenja drug drugega, le zdaj je prišlo nekaj, česar ti ne deliš z menoj. Če meni ne moreš zaupati, ne moreš zaupati nikomur. In razen tega te imam tako rada, da te bom zmerom ljubila, ne glede na to, kaj storiš."

Billy ji je z nežno nejevero pogledal v obraz. "Ne skopari z besedo," ga je podražila. "Misli na to, da stojim zate v vsem."

"Ali se ne boš repenčila nad menoj?" je vprašal.

Kako bi se mogla, Billy? Saj nisem tvoj gospodar. Za ves svet ne bi marala komandirati. In če bi se mi dal komandirati, te ne bi imela niti po tako rada."

Maurice Bordet:

Ali me boš pogrešala?

Bellefleur, mlada osmošolka, je šele v poslednjih dveh letih okusila trdo življenje. Bolje: od onega stranskega dne, ko je banka, ki so ji bili Lefebrovi zaupali svoje prihranke, šla po gobe. Mater je takrat kap zadela od razburjenja. Kdo ve, kako bi se bilo njenemu očetu godilo, če bi se ne bila Bellefleur tedaj na kratko odločila in oddala sobe v njihovi lepi veliki vili v podnajem.

Pri njih so stanovali profesor Lemont, bančni uradnik Jean Mathieu, René Maron, lastnik velike trgovine s konfekcijskim blagom in visokošolec Gaston Vatin.

Vsi ti gospodje so bili vsak vsaj malce zaljubljeni v lepo dekle, toda nihče izmed njih se ni mogel ponakati s tem, da bi ga bila ona le količkaj odlikovala.

"Dober večer, oče," je pozdravila Bellefleur, ko je stopila v sobo.

Lefebvre je dvignil pogled, postal črni roko in se sklanjal nasmehnil. Toda Bellefleur je takoj na prvi pogled spoznala, da nekaj ni v redu.

"Kaj pa, očka?" je zaskrbeno vprašala.

Oče je vzdihnil. "Tri zdravniški sem bil davi. Dejal je, da je

Počasi je premislil, kar je bila rekla, nato je pokimal.

"Res ne boš divjala?"

"Nad teboj! Nikoli me še nisi videl divje. Daj, bodi zdaj priden in povej mi, kako si si obtožil členke. To je sveže, današnje. Vsak lahko vidi."

"Prav. Povem ti, kako se je zgodilo." Premolknil je in se zahihital, z deško, nepriljudno veselostjo, kakor da bi se nečesa domisljal. "Takole je bilo. — Saj ne boš huda, kaj? Če naj držimo, kar je našega, moramo počenjati te sorte reči. Nu, skratka, takle je bil ves cirkus, pravi film, samo govorili smo tudi. Misli, si dolgina zarobljenega, kako jo primaha, še poln senna, na vseh koncih štrli od njega, roke ima kakor gnjati in noge kakor topničarke na Mississippiju. Po velikosti ga je dvakrat toliko kakor mene in mlad je tudi. Do rabuke mu ni, sploh je nedolžen kakor . . . skratka, najnedolžnejši stavek, ki je kdaj zašel stavekarski straži v pesti. Ne pravi stavek, da veš, ampak tak zarobljen dolgin z dežele, ki je bral gospodarjev oglas in priključil v mesto zaradi dobre plače."

"Pa mu prideva naproti! Bud! Strothers in jaz. Zmerom hodimo tako po dva in dva, časih tudi po več skupaj. Jaz vzamem dolgina na muho. 'Helo, pravim, ali mar dela iščeš?' 'Menda ga iščem,' reče on. 'Voziti znaš?' 'Seveda.' 'S štirimi konji?' 'Kar pokaži mi jih,' pravi on. 'Brez šale, rečem jaz; ali bi res rad vozil?' 'Zato sem prišel v mesto,' de on. 'Toda si tisti, ki ga iščeva,' pravim jaz. 'Pojdi z nama pa boš imel kmalu dosti dela.'

"Vidiš, Saxon, tam na mestu nisva mogla opraviti, zakaj dva vogala od nas jo je mahal Tom Scanlon, tisti rdečelasi policaj, saj ga poznaš — in živžgal, češ, naj izginemo, čeprav naju ni mogel spoznati. In tako se odpravimo vsi trije, Bud in jaz pa tisti teleban, ki bi nama rad delo požrl. Za Campwellovo branjarjo zavijemo v stransko ulico. Nikogar ni videti. Bud se ustavi in midva s kmetavom takisto."

"Jaz pa kar ne verjamem, da bi res rad vozil," reče Bud, kakor da bi premišljeval. A zarobljenec se brž oglasi: 'Glavo lahko staviš, da bi.' 'Ali si trdno odločen, da sprejmeš to delo,' pravim jaz. 'Da, trdno je odločen. Nič mu ne brani, da ne bi sprejel zasluga. Zaradi tega je vendar prišel v mesto; Bud pa jaz ga ne moreva dovolj naglo peljati na pravi kraj.'

"Na, prijatelj, rečem jaz, 'tedaj ti moram v svojo žalost povedati, da si se ušel.' 'Kako to?' vpraša on. 'Hodi z Bogom,' pravim, 'saj imaš noge.' In, Bog mi je priča, Saxon, ta cepce ti res pogleda dol na svoje noge, da bi videl. 'Ne razumem,' pravi. 'Če je tako, ti pa pokaževa,' rečem jaz."

"In tedaj — ena, dve, tri! Uš! Uš! Čof! Umetni ogenj; narodni praznik, bengalske luči, rakete in peklinski plamen, da so kar iskre letele! Zelo dolgo tako reče ne traja, če si dobro izvežban in naučen, da delaš sparoma. Za členke seveda ni prijetno. A veš, Saxon, da si videla telebana, kakšen je bil prej in kakšen je bil potem, bi bila mislila, da je čarodej iz cirkusa, tolikanj se je bil izpremenil. Če to ni bilo za smeh! Ti bi bila počila."

Billy je prenehal in dal svoji veselosti duška. Z njim vred se je tudi Saxon po sili smejala, a njeno srce je bilo polno groze. Mercedesa je imela prav. Bedasti delavci so se prepirali in renčali drug na drugega zaradi zaslužkov.

(Dalje prihodnjik.)

mojim pljučem po vsaki ceni potreben višinski zrak. Šest tednov, je menil, bi moral ostati v kakšnem švicarskem zdravilišču, da se opomore."

Bellefleur mu je položila roko na ramo. "Kdaj bi se pa rad odpeljal, očka?"

"Kmalu," je odgovoril. "Sicer se pa še ne mudi."

"Nekaj denarja bi se dobila na hišo," je rekla hčerka.

"Da, da; seveda!" je pritrdil oče.

Toda le predobro sta oba vedela, da jima na hišo nihče še počenega groša več ne posodi.

Bellefleur je bila hudo vznemirjena, a se je obvladala. Sedla je v naslonjač in kramljala o vseh mogočih abotnostih, tako dolgo, dokler ni odšel oče spat in je ostala sama s svojimi skrbmi.

V soboto popoldne je šla Bellefleur gledat nogometno tekmo. Bili so visokošolci in nameščenci plinarne. Občlena je bila v preprost platnen kostum, toda svojemu spremljevalcu je brala iz oči, da je kljub temu prikupna.

Ceprav je bilo plinarniško moštvo močnejše ko visokošolsko, se je tekma vendarle končala z zmago studentov, zakaj za vrtarja jim je bil dekličin podnarmjnik Gaston. Mimo visokega, ogorelega fanta, s sivimi očmi pa ni bilo lahko zabiti gola; zdelo se je, da bi bilo to početje

prav tako nesmiselno kakor prebiti zid z glavo.

"Gaston Vatin je pač fant od fare? Francoska bržčas ne premore boljše vratarja! Če bi le hotel, bi lahko vsak hip stopil v najboljši klub. Sam ne vem, kaj ga le neki veže na naše mestec?" je modroval nekdo, ki je sedel za lepo deklico in Renejem.

Dva tedna kasneje so v šoli že govorili, da namerava Gaston oditi drugam. Bellefleur ni seveda niti besede verjela, a je vendar blazno odhitela domov. Pred večnimi vrati je stal takšometer.

Gaston je pravkar v svoji sobi zaklepal koveče. Ko je Bellefleur vstopila, se je začudeno in zmedeno hkratu zagledal v njene oči. Zdelo se je, da je hotel pobeogniti, preden bi se ona vrnila.

"Kaj se je pa zgodilo?" je vprašala na videz neskrbno. "Zagonečen študentski beg, ne?"

Prikimal je in zaklenil poslednjo ključavnico. "Drugam se odpravljam!"

"Kakor majcen otrok ste," mu je očitala dejala. "Kje ste že videli študenta, ki pobeogne pet mesecev pred poslednjim izpitom? Dajte, pogovorite se vendar s profesorjem Lemontom, ki vas ima prav rad, se mi vidi."

"Sem že govoril z njim," se je nasmehnil. "Dejal mi je, da septele." Nenadoma se je zresnil in pristavil: "Zdaj pa moram oditi, Fleur!"

"Zakaj pa že?" je vprašala zmeden.

Gaston je zmajal z glavo. "Zdaj vam ne morem povedati. Premladri ste še."

Bellefleur se je vzravala. Kaj si le domišljuje?

"Pa nič!" je dejala in skomignila z rameni. "Taksi vas itak že čaka!"

S kovečji v rokah je stal pred njo. S svojimi sivimi očmi je iskral njenih črnih.

"Ali me ne boš pogrešala, dekle?" je šepnil.

Neumno vprašanje! Seveda ga bo pogrešala. Toda tega mu ne sme priznati.

Slišala je še, kako so se izgubljali njegovi koraki po stopnicah, slišala je še, kako je odprl vrata in jih zaprl za seboj. Komaj je udušila solze. Moram se razvedriti, na nekaj drugega moram misliti, si je dejala. Prava sreča, da je bilo prav tedaj treba pripraviti obed, zakaj oče se je ugnel vsak čas vrniti.

Popoldne je pozvonil telefon in Bellefleur je slišala razburjeni očetov glas. Vendar je. Dobil je bil nekje denar, da bo lahko odpotoval v Švico. Kamen se ji je odvalil od arca.

Čas je hitro mineval. Nekega jutra v juliju se je Bellefleur zbudila; bržčas so bili tiči na vrtu preglasni. Sedla je v postelji, pritegnila kolena k bradi in vsa vesela je bila, da živi. Očetu je bilo zdaj dobro, celo zaslužek je imel. Ona bo pa danes dobila zrelotno spričevalo. Prijeten občutek je pač, če človek dobro prestane skušnjo. In še neko skrivnost je izvedela: to namreč, da jo bo trgovec Maron zaslužil.

Prepričana je bila, da ji bo življenje s tem premožnim, vpludnim in resnim gospodom lepo, tako lepo, kakor si ga je zmerom želela. Maron bo prav gotovo dober mož, že zategadelj, ker je pravo nasprotje Gastona. Prav večer so časniki pisali, da ga je spet neki klub odkupil. Da, da, žogo zna brati! Druga pa menda nič!

Zatopljena v misli si je z roko ktrala lase. Zdalj se je spomnila, da je treba vstati in si Gastona vendar že izbrisati iz glave.

Ko je prišla na vrt, ji je bilo kar nekam prijetno v jutranjem hladu. Na vrt je šla zato, ker jo je bil Maron prosil, naj ga počaka, preden pojde v šolo.

Sedla je na klop in se zadržala v daljavo. Nenadoma je zaslišala korake za seboj. Toda ni bil še Maron, ki je prihajal, nego profesor Lemont.

"Bal sem se, da ste odšli," je ljubezljivo dejal.

Nasmehnila se je in rekla: "Marona čakam!"

Lemont si je prižgal cigareto in dejal kar tako, tja v en dan: "Gaston Vatin je prišel; mimogrede se je oglašil v našem mestu. Pred pol ure sem govoril z njim, pa je kar obsedel na klopi pred sportnim igriščem. Zdi se mi, da bi bil rad sem prišel, pa se menda ni upal."

"Ali mar nima toliko poguma?"

Profesor Lemont je vprašujoče pogledal dekletu v oči. Zdalj jo je pa vprašal: "Bellefleur, ali ga imate radi?"

Dvignila je glavo in globoko zasopla.

"Da," je odgovorila s trudnim nasmehom. "Ga bom že pozabila. Moram, saj mi je pobeognil," je jecljala.

Stari gospod je prikimal.

"Vzroka za svoj beg vam pa ni povedal?"

Bellefleur je odkimala.

"Nu, vam ga bom pa jaz, zakaj pravico imate, da izveste resnico. Takrat je dobil dvajset tisoč frankov od sportnega kluba, ko je sklenil z njim pogodbo. In tistih dvajset tisoč je dal vsemu očetu."

Bellefleur je zamrla beseda. Ničesar ni mogla izdaviati. Oči so ji pa zagorele s čudnim leskom.

Ko je prihajal po vrtu Maron, je bila Bellefleur že zdavnaj odšla. Profesor Lemont je stal sam samcat ob klopi. Smehljaj se je, zakaj na lcu je čutil toploto nežnih dekličinih ustnic . . .

Bellefleur je tekla vso pot po drevoredu, po travniku kar počez do sportnega igrišča. Gaston je še zmerom sedel na klopi. Poslednji konec poti je pridržala korak, zakaj upehana ni marala priti do njega. Mehka trava je udušila njen prozni korak. Obe roki si je tlačila na srce in se oddahnila, skrita za drevosom.

Vse je bila pozabila. Nikjer več ni videla Maronovega bogastva, njegove resnosti, neskrbnosti budočnosti . . .

Pridušeno je kriknila in objela Gastona.

"Fleur, deklica moja mala, saj sem vedel, da me boš pogrešala," je ljubče dejal in jo prižl na srce.

Tolstoj in ženske

Vzroki in posledice razvoja v njegovem zakonu

(V spomin 25. obletnice njegove smrti)

Švedski pisatelj Axel Munthe, avtor ene najbolj čitanih knjig "San Michele", pravi: "Človek (pisatelj) in njegova knjiga sta eno v dobrem in zlem. Življenja zmogne knjige so večinoma avtobiografije, drugače je njihovo očetovstvo sumljivo." Resnico te izjave potrjujejo tudi Tolstojeva dela: malokateri pisatelj je podal v svojih knjigah tako verno sliko svojega življenja in svoje biti kakor Tolstoj. Odnos do svoje zakonske žene in ljubezen do drugih žensk jasno odseva iz njegovih največjih del: Vstajenje, Ana Karenina, Kozaki, Vrag, Kreutzerjeva sonata in tudi iz drugih. Iz njih se odraža razdvojenost v njegovem zakonem življenju, ki zavzema včasih naravnost strahotne dimenzije (Kreutzerjeva sonata). Toda, bolj kakor iz knjig, ki so kljub vsej resničnosti vendarle tudi plod fantazije, se kaže tragedija njegovega osebnega življenja iz izjave, ki jo je nekoč kakor nehoti podal v priči Maksima Gorkoga: "Človek prestane potrebe, epidemije, najgroznejše bolezni in vse mogoče duševne muke, toda najmučnejša tragedija vseh časov je bila, in je in bo vedno ostala tragedija spalnice."

Tolstojeva zakonska tragedija je trajala skoro pol stoletja. Toda to ni bila samo njegova, temveč morda še bolj tragedija njegove žene. Njuno nasprotje v bistvu ni obstajalo iz "nasprotja dveh svetov, ki se neugnano borita v človeškem življenju: svet zemeljske koristi in svet čistih duhovne misli, svet konvencije in svet prevratnih nazorov — ženska in asket" — kakor so že vedno ugotavljali njegovi biografi, temveč je imelo svoje korenine čisto drugod. Tragedijo Tolstojevga zakona in njene vzroke skuša razjasniti tudi pri nas znani sodobni ruski pisatelj Josip Kalinikov (avtor romana "Ženske in menihi") v svoji knjigi "Lev Tolstoj, tragedija njegovega zakona."

Svoje ugotovitve podkrepljuje Kalinikov s citati iz dnevnika Tolstoj in njegove žene Sofije ter iz njenih pisem in jih razčlenjuje bistroumno, z resničnim psihološkim razumevanjem in z odkritostjo, naravnost drzno za naše, s farizejstvom skajljene pojme. V tej knjigi pokaže Kalinikov zlasti dejstvo, da krize v tem zakonu nikakor ni zakrivila Tolstojeva žena, ki jo mnogi Tolstojevi biografi delajo odgovorno za življenjsko tragedijo tega genija.

Tolstoj je bil po svoji naravi strasten človek, ki je doživljal prirodo in ljubezen skoro religiozno. To religiozno občutje pa je pri velikanih kakršen je bil Tolstoj, nekaj silnega, elementarnega, zato se predaja prirodnim silam, predvsem ljubezni z eruptivnim zanosom, ki skoro da ne pozna meja. Če zadene ta sila na nerazumevanje in celo na odpor tam, kjer si najbolj želi enakog odmeva, tedaj posledice gotovo ne morejo biti dobre. In čim silnejša je natura, tem bolj se maščuje.

Tolstojeva žena Zofija Behrs, pravi produkt tedanje ruske meščanske družine, je bila živo nasprotje moža. To ni bilo nič čudnega: saj so ženske v njenih krogih tako vzgajali, da ni smela pokazati svoje spolne eruptivnosti, četudi je morda tlela v njej. Poleg tega pa je bilo v tej zvezi še drugo važno dejstvo, ki je za nesoglasje v spolnih odnosih gotovo tudi pomembno: ko sta se poročila je imel Tolstoj za seboj že burno življenje, spoznal in "užival" že različne ženske in je imel že približno 35 let, dočim je bila ona stara komaj 18 let, ki jo je prvo spolno doživetje s strastnim, neugnanim možem stridko prevrnilo. Kako malo sta si ustrezali naravi obeh zakoncev, priča pismo Sonje sestri: "Če se to imenuje

zakon, potem je to gnusnost." Prevara, katere žrtev sta bila oba, je stopila sprčo resničnosti in neizprosni narave jasno in kruto v ospredje. Jedro medsebojnega odtujenja je bilo v manjkanju spolne harmonije in prvo spoznanje je temeljilo v dogodku poročne noči, ki je mlado ženo do dna pretreslo, jo duševno odbilo, zaradi česar kljub medsebojnemu spoštovanju in dobri volji ni bilo resničnega zakonskega soglasja. Mlada žena je vzrok samo instinktivno spoznavala: "Zaradi nekega duševnega vzroka sem telesno bolna."

Pri Tolstoju je bilo to prav nasprotje: Zaradi telesnega vzroka je obolel duševno. Značilna je sledeča izjava žene Tolstoj (29. aprila 1863): "Pri njem igra telesna stran ljubezni veliko ulogo. To je strašno — pri meni nobene, nasprotno."

Ker strastna narava Tolstoj ni bila utešena, a mu njegovi nazori o zakonu niso dopuščali zveze z drugimi ženskami (med zakonom), so sledili — kot povsem prirodna posledica — izbruhi, kakršne opisuje v Kreutzerjevi sonati: "Vtis prvega spora je bil strašen. Nazval sem to spor, a to ni bil spor, to je bilo le odkritje prepada, ki naju je ločil v resnici . . . To je bila posledica ugasle čutnosti, ki je pokazala najino pravo razmerje." (Str. 43). "Dočim nisem niti najmanj mislil na duševno in celo na telesno življenje svoje žene, sem se potem čudil, odkod se je vzelo najino sovražstvo; a stvar je bila popolnoma jasna. Sovražstvo ni bilo nič drugega, kakor protest človeške narave zoper živinstvo, ki jo je tlačilo." (Str. 447). Na to knjigo je Sonja odgovorila z romanom: "Kdo je kriv?", ki ima povsem avtobiografski značaj. Kalinikov pripoveduje v svoji knjigi, da je bil Tolstoj najresnejši tedaj, kadar je našel žensko, ki je ustrezala in zadoščala čustvom in nagonom tega pračloveka. Prvo takšno žensko je našel v Marjani, kozakskem dekletu, v katero se je tako zalubil, da jo je hotel poročiti. Vse filozofiranje, samoohtobe, življenjska načela — vse se je razpršilo pod elementarno silo te ljubezni. Toda Tolstoj znanosti in biografi ji niso pripisovali nikake važnosti za njegovo življenje in delo, daji je Tolstoj ovekovečil Marijano v svojem romanu "Kozaki", na katerem je delal 10 let.

Vobče je bil — po mnenju in izsledkih Kalinikova — povod vsemu ravnanju in delu Tolstoj njegov odnos do ženske. Kadar je našel svoj ideal in odlični družbi, je takoj prilagodil svojo zunanost, svoj okus, način nastopanja, celo svoje mišljenje aristokratskim normam. Nasprotno pa se je od te družbe takoj odvrnil, čim je doživel poraz pri ženski iz njene sredine.

Najmočnejše, naravnost odločno za njegovo življenjsko delo pa je vplivala na Tolstoj ljubezen do kmetice Aksinje. Tedaj se je začel zanimati za življenj kmetov, hotel jim je olajšati njihovo trpljenje in jih osvoboditi. Ustanovil je šole,

kjer se je razgovarjal s kmeti, otroke in jih je celo poučeval. Občutili se je kot kmet in je hodil z delavci na polje in košnji. In v tem načinu življenja je njegova silna, prva na natura prišla do razmerja njegova duša do zadovoljstva. Družbo kmetov je pogosto imenoval "veliki svet", v kateri se je počutil srečnega in voljnega, kakor nikdar v ničnem velikem svetu degeneriranega plemstva in povzročitelja parvenistva in kmetov.

Ko je Tolstoj spoznal kmetice Aksinjo, je zapisal v dnevniki (13. maja 1858): "Ljubljem sem, kakor še nikoli svojem življenju. Nobene domisli." Preprosto dekletu pomenilo prirodo samo, ga pravilo spremljevalca za vsa pota stvarstva — ter mu pokazalo pot do ljudstva. 12. maja je zapisal v svoj dnevnik o dekletu: — — — skoro je hotno, tako mi je blizu."

Tragedijo njegovega življenja žene življenja je povzročilo dejstvo, da so bile kljub njegove ljubezni vezi, ki so vezale z njegovim razmerjem, močnejše in so mu narekale zvezo z ženo iz njegovih krogov, katero je sklenil roditi otroke in si ustanoviti družino. To tem, da je zavrgel ženo, prijala njegovi naravi kaj prej ne pozneje nikoli nobe je sam povzročil razkroj v jem najelementarnejšem bi in ta razkroj je vzrok vsemu govim duševnim mukam in lesnemu trpljenju. Življenjska tragedija Tolstojeva se začne njegovo poroko s Sonjo Behro, "Moč socialne in stanopshoze je bila večja kakor tranje razumevanje za la nesrečo in tako sta trpela do konca z mukami priklen drug na drugega" — pravil linikov dobesedno o tej z Jedro zla leži po njegovem nju v dejstvu, da obeh zakonci ni združila ljubezen, temveč bežna zaljubljenost. Prv z mladostno sanjavojo obvala nadarjenega pisatelja rala se je v lastnem čustvu poročila Tolstoj v prepričanju, da neizmerno ljubi, dočim v resnici ljubila Polivan prijatelja iz otroških let.

stoj pa je že pred poroko mil o resničnosti svojega stva, kajti napisal je v dnevniki: "Kaj če ni to sama lja po ljubezni, a ne ljubez v povesti "Vrag" prizna, d zbežal od svoje zaročenke v ročje Aksinje, ki je prav t pričakovala od njega otroka je pozneje doraščal kot o njenega moža. Tolstoj v sve zakonu ni nikdar našel z voljstva, kakor ga je našel Aksinji, ne onega miru, k po njegovi izjavi nadkrilj ljubezen samo.

Nesoglasje med Tolstojem njegovo ženo je bilo tolikrat je mnogokrat hotel zapu svoj dom, vendar je to nat izvršil šele tik pred svojo tjo. Značilno je, da se je naselili v neki vaški koči, med tistimi ljudmi, kjer je nekoč resnično srečen. — A.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročniki. Prosveta stane za vse enako, za člano ali možčano \$6.00 za eno letno nino. Ker pa člani še plačajo pri ansementu \$1.20 za tednik, se jim to šteje k naročnin. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je vala lastnina in gotovo je v vsaki družini in ki bi rad štital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado \$6.00	Za Cigro in Chicago je . . .
1 tednik in 4.00	1 tednik in
2 tednika in 3.00	2 tednika in
3 tednike in 2.40	3 tednike in
4 tednike in 1.20	4 tednike in
5 tednikov in nič	5 tednikov in
Za Evrope je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali M Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vala lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S ali če se preseli pred od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dne Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem deplačati do vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo za datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPI, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priložene poliklam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime Čl. družina \$

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2) Čl. družina \$